

Иво ПОСПИШИЛ
(Брно)

Приложение:
Скончался славист и компаративист
Славомир Волльман

Будто символически, в суровые морозы, быть может, судьбоносного 2012 года в почтенном 86-летнем возрасте ушел из жизни легенда чешской славистики – **проф., д-р Славомир Волльман, д. н. (3. 8. 1925 – 27. 1. 2012)**, сын знаменитого отца – Франка Волльмана (5. 5. 1888 – 9. 5. 1969), создателя брненской славистики, одного из представителей чешской школы литературной компаративистики, облик которой складывал его сын по прошествии долгих лет, проведенных дома и за границей, на нашей и международной арене, – прежде всего работая в тогдашнем Чешском комитете славистов, где он в течение многих лет был секретарем и председателем, и в Международном комитете славистов. С учетом множества статей, посвященных тем или иным его жизненным юбилеям, сейчас, скорее, стоит коснуться его исследований последнего времени, ибо покойный до конца жизни сохранял душевную свежесть и находчивость. Он скончался перед самым выходом в свет второго чешского издания основной работы его отца *Slovesnost Slovanů* (1. vyd. Praha 1928) и собственного синтезирующего собрания работ.

Когда ничего не подозревающий Славомир Волльман в начале нового тысячелетия добровольно покинул Славянский институт, обновлению которого содействовал, он, по его собственным словам, освобождал место молодым, не прекращая при этом трудиться в сфере науки – скорее, наоборот. Беспрецедентное снятие с должности главного редактора журнала *Slavia*, повлекшее за собой тяжкие глобальные последствия и уже навсегда вписанное красными буквами в историю чешской славистики, пожалуй, еще интенсивнее побуж-

дало его к новой работе и к поиску причин этого кризиса чешской славистики. До этого времени Славомир Волльман в паре с Антонином Мнештяном (он ушел со своей должности похожим образом) строил работу в Славянском институте на основе современного подхода и на проверенных традициях – строил как нерадикальные и неконъюнктурные, открытые, серьезные научные международные исследования, как многолетние, творческие раздумья о славянско-неславянском мире. Все это в полной мере отразилось в поздних работах Славомира Волльмана. После появления монографических публикаций *Slovo o pluku Igorově jako umělecké dílo* (1958), *Porovnávací metóda v literárnej vede* (1988), *Česká škola literární komparatistiky* (1989) и десятков других работ в свет выходит серия трудов, тесно связанных с деятельностью недавно основанной Чешской ассоциации славистов: ее Славомир Волльман поддерживал с самого начала как организацию, воплощавшую в жизнь ту концепцию, которая возникла вскоре после 1989 г. как выражение неизбежности новой, самостоятельной и не зависимой от прерывающегося и группового давления профессиональной организации чешских славистов. Спокойный, уравновешенный тон этих работ начала 21-го века свидетельствует об осознании собственного значения и плодотворности методов и подходов, которые у С. Волльмана никогда не бывают закоснелыми и неизменными; напротив, они соразмерны гибкому развитию науки и окружающего мира.

Уже в синтезирующих работах второй половины 80-х гг. 20-го века было очевидно, что С. Волльман свободно оперирует широкими, прежде всего европейскими, литературными взаимосвязями на компаративно-жанровой, т. е. компаративно-генеалогической базе. Его работа о жанровой структуре славянских литератур, указанная в сборнике резюме лекций, статей и сообщений на судьбоносном VI. МСС в Праге 1968 г., была первым отдельным синтезом этой методологической направленности.¹ Позднее он формулирует это таким образом: „Pro sledování historického vývinu a súčasného stavu postupov a kritérií porovnávacieho výskumu literatúry sme sa už v predchádzajúcich kapitolách niekoľko raz stretli s otázkou teoretického a historického chápania slovesného druhu, s požiadavkou poznania vzájomných vzťahov medzi literárnymi žánrami, s úlohou žánrov v literárnom procese. Značná tradícia žánrových výskumov a ich výsledky svedčia o tom, že teoretické zovšeobecnenie týchto poznatkov je jednou z produktívnych ciest k hlbšiemu pochopeniu literárneho vývoja a spoločensko-historických i umelecko-estetických síl a podmienok, ktoré spôsobujú zložitosť, členitosť a komplexnosť literárneho procesu“.²

Для сборника, который был практическим результатом исследовательского проекта и который остался в то время без издателя, т. к. у настоящих

¹ VI. МСС в Праге 1968. Resumé přednášek, příspěvků a sdělení. Academia, Praha 1968, s. 191.

² S. Wollman: Porovnávací metóda v literárnej vede. Tatran, Bratislava 1988.

Приложение: Скончался славист и компаративист Славомир Вольман

издателей отняли эту роль; чей рецензент в «новой» *Славии* проявил на редкость полное непонимание его содержания, формы и внешних атрибутов его существования,³ Славомир Вольман написал восхитительную работу *Interkurence literárních struktur u západních Slovanů*.⁴ До появления модных концепций транснационального литературного процесса С. Вольман, в духе концепции своего отца, указал на эти процессы у западных славян, а также на множественность общих мест, на их поэтологическую, философскую, религиозную разность, где слова «Запад» и «Восток» теряют свой смысл, ибо речь идет о едином целом. До смешного запоздалыми оказываются все «открытия» взаимосвязей так называемых Запада и Востока и отказ от так называемой – якобы герметично замкнутой среди славянских общностей – чешской школы литературной компаративистики вольмановского типа. Обоим сборникам можно было не организовывать конференции и не издавать сборники на эти темы, т. к. в этих общностях они совершенно естественно видели единое культурно-духовное целое еще с античности, Средневековья и Ренессанса, – видели уже давно и зачастую как раз в то время, которое было для этого неблагоприятным, когда сегодняшние создатели этих «открытий» еще занимались совершенно иными темами. Оба предлагали блестящий анализ общих литературных эпох, а главное, отлично понимали эти процессы: „Vývoj písennictví západních Slovanů i jeho souvislost a konvergence v prostoru několika etnických společenství se odehrával v závislosti na pěstování klasického vzdělání, jehož nástrojem byly nejprve školy při hlavních chrámech, po nich dvě starobylé univerzity, v Praze a v Krakově, humanistické a barokní ‚akademie‘, školy komeniovské a řádové a od poloviny XVIII. století po dobrých dvě stě let střední a vysoké školy státní. Rozšíření a rozmnožení školské sítě, velmi značné zvláště za baroka a po něm, znamenalo trvalé zakotvení literárního odkazu řeckořímské antiky (jejích látek, hrdinů, poetických postupů a prostředků a také vybraného repertoáru modelových děl) v povědomí a podvědomí literárně aktivních členů těchto národů i jejich rostoucí čtenářské obce. Zavedení povinné školní docházky na rozhodující části západoslovanského území ještě před koncem XVIII. století dále posílilo váhu tohoto vzdělanostního a v komunikaci mezi autorem

³ *Slavia* 2004, s. 194 (autor Petr Poslední). Viz naši recenzi Editor neznámý aneb Podivuhodnosti jednoho sborníku (Západoslovanské literatury v českém prostředí do roku 1918. Sborník studií. Autorský kolektiv Jiří Bečka, Jasná Hloušková, Marie Sobotková, Helena Ulbrechtová-Filipová, Slavomír Wollman, Anna Zelenková. Práce Slovanského ústavu, Nová řada, svazek 17. Slovanský ústav AV ČR, Praha 2003). *Slavica Litteraria*, X 8, 2005, s. 214–215.

⁴ S. Wollman: *Interkurence literárních struktur u západních Slovanů*. In: *Západoslovanské literatury v českém prostředí do roku 1918. Sborník studií*. Autorský kolektiv Jiří Bečka, Jasná Hloušková, Marie Sobotková, Helena Ulbrechtová-Filipová, Slavomír Wollman, Anna Zelenková. Práce Slovanského ústavu, Nová řada, svazek 17. Slovanský ústav AV ČR, Praha 2003, s. 7–18.

a čtenářem dorozumivacího faktoru, jehož významnou funkci lze pak sledovat v klasicismu, preromantismu, romantismu, realismu i moderně.“⁵

Для сборника *Česká slavistika 2003* юбиляр написал знаменательную статью о Йозефе Добровском. Славомир Волльман здесь все больше подчеркивает то, что являлось концептуальным ядром чешской школы литературной компаративистики, начало которой положило творчество его отца: славистика всегда находилась в эпицентре развития и разряда европейской науки. В определенном смысле он даже указывал на важность того, что сегодня называют ареальными исследованиями, но в то же время на их необходимое филологическое основание, которое и устанавливает их границы: Й. Добровский может быть основанием как для пространственной, зональной концепции славистики, так и для ее филологического ядра, которое развилось в 20-м веке в лингвистическом функционализме и литературоведческом имманентизме. Тем не менее, для Славомира Волльмана важны европейское и мировое измерение этой «новой» славистики, ее проникновение и германо-славистический и хунгаро-славистический сравнительный характер: „Spíše než fundátorem nejasně vymezeného zájmového oboru, který existoval donedávná, stal se Josef Dobrovský jeho kritickým reformátorem a promotorem vědní disciplíny, její metodologie a praxe. Příhodná jubilejní zkratka *fundator studiorum slavivorum* se nesmí stát kořistí neinformovaných a nepoučitelých spekulantů v duchu internacionalismu, nebo pro změnu paneuropismu, kteří neúnavně prohlašují slavistiku za obrozenský přežitek a pošklebují se nad písni Hej Slované. Budiž zdůrazněno, že nástup moderních filologií, spjatý jednak s dosaženým stupněm vědeckého poznání, jednak s novým pojetím národa, byl proces celo-evropský, a že Dobrovský se ho zúčastnil jako evropská osobnost, a to bez opož-dění a také bez závislosti na národním mýtu, popř. na pocitu nadřazenosti, zato však s unikátním komplexem odborností, umožňujících přiměřenou kombinaci etnolingvistických a geopolitických, resp. geokulturních hledisek, a díky tomu s rozhledem více než pouze srovnatelným se soudobými vědeckými partnery v ostatních nových filologiích.“⁶ Отсюда Волльман приходит, скорее, к реабилитации филологической критики и одновременно дорисовывает ее последующее распространение.

В статье для сборника по материалам 1-го конгресса чешских славистов С. Волльман занимался актуальными угрозами, в том числе элитарностью

⁵ S. Wollman: Interkurence literárních struktur u západních Slovanů. In: Západoslovanské literatury v českém prostředí do roku 1918. Sborník studií. Autorský kolektiv Jiří Bečka, Jasna Hloušková, Marie Sobotková, Helena Ulbrechtová-Filipová, Slavomír Wollman, Anna Zelenková. Práce Slovanského ústavu, Nová řada, svazek 17. Slovanský ústav AV ČR, Praha 2003, s. 17–18.

⁶ S. Wollman: Pokračovatelé Dobrovského: etnolingvistické a geokulturní souvislosti v srovnávací slovanské filologii. In: Česká slavistika 2003. České přednášky pro XIII. mezinárodní kongres slavistů. Ljubljana 15.–21. 8. 2003, s. 327.

Приложение: Скончался славист и компаративист Славомир Вольман

и медиократией в рамках разных постмодернистских тенденций. На основании разбора различных дискуссий и медийных кампаний он вписал эту ситуацию в контекст исторических взаимосвязей с такими словами: „Doklady o tom, že to zdaleka není jenom blednoucí externí etiketa, ale reálná diagnóza doby, ‚ducha doby‘ který ovlivňuje a motivuje literární a uměleckou tvorbu v její předmětnosti a významové vrstvě i ve vrstvách schematizovaných aspektů a jazyka /výrazových prostředků (řečeno s R. Ingardenem) a který se promítá i do sekundární literatury, jsou po ruce. Jestliže Jules Verne (†1905) ve svých anticipačních románech vítal počínající věk vědecko-technického pokroku s ovládnutím vzduchu, ponorkami na záračný pohon, s letem na Měsíc a s obrazem technologického města budoucnosti ještě jako žoviální optimista, který byl přes světový úspěch francouzskou literární historiografií většinou odbýván jen malým odstavečkem jako autor zábavně populární literatury, a jestliže H. G. Wells svými hravými vizemi *První lidé na Měsíci*, *Válka světů* a *Neviditelný* postoupil do tzv. literatury vysoké, pak Karel Čapek prorocky vytušil a umělecky zobrazil nastávající věk teroru, tj. hrůzy v *Továrně na absolutno*, v *Krakatitu*, ve *Válce s mloky*, v *Bílé nemoci*, *R.U.R.*, světově proslulé fabrice na roboty z masa a krve, která se dnes už bohužel stává hnusnou realitou. Připomeneme-li ještě jeho *Válku s mloky*, bude k hypotéze o věku teroru asi na místě i dodatek, že právě stojíme na prahu střetů civilizací a možná náboženských a rasových válek. Vzdělaný romanista a komparatista Čapek nepochybně znal starší i novější eschatologickou, utopistickou a futurologickou světovou tradici a reagoval na ni. Přímé impulsy a antecedenty měl nicméně v domácích, zvláště pražských (křesťanských i židovských) strašidelných pověstech a mj. i v Arbesových romanetech, soupeřnících a následovníků (Aleksij Tolstoj nebyl jediný!) pak v celém zeměpásu, na který se zde soustřeďujeme. Z této oblasti je též Čapkův jemný smysl pro paradox a pro absurdně groteskní či parodické doladování umožňující zkušenému literárnímu profesionálovi obrátit ne jeden hrůzný příběh v pohádku s dobrým koncem, nebo aspoň v pověst se čtenářsky přijatelnou katarzí. To je něco, co scházelo už romantické frankensteinovské utopii a co úplně chybí soudobému komerčně pokleslému hororu a thrilleru.“⁷

Как последовательный сторонник европейской компаративистики и знаток изменчивости форм европейских литератур, С. Вольман, что совершенно естественно, был противником элитарности, ибо – так же, как и его отец – видел не какое-то «высокое искусство», а ряды развития, которые взаимодействуют: то, что вчера было ниже, сегодня поднимается, а то, что было наверху, падает: „Zastáncům elitárního konzervativismu nutno také vytknout jednostranné a tím i matoucí zdůrazňování *vyšoké* kultury. Nepochopení stratigrafie

⁷ S. Wollman: Postmodernismus ve slovansko-středoevropském zorném poli: fakta a fikce. In: Slavistika dnes. Ed.: Ivo Pospíšil. Česká asociace slavistů, Ústav slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno 2008, s. 217–218.

literatury, umění a kultury probíranou, už tak dost spletitou otázku neřeší. Vysoké kulturní produkty, o kterých se učili na elitních univerzitách, nebo o kterých by se tam měli učit dnešní studenti, jsou často středního i nízkého původu, počínaje dionýziemi-saturnáliemi a různými prvky řecké mytologie, povznesenými do nesmrtelných dramatických tvarů. Volksbuch, knížka lidového čtení o doktoru Faustovi, byl ve své době něco jako rodokaps a malý Goethe se s tím příběhem seznámil v maminčině doprovodu při návštěvě loutkového divadla, které tu látku převzalo prostřednictvím tzv. anglických komediantů, tlumočnicků repertoáru alžbětinského divadla. Příběh o synu zavražděném rodiči dali do oběhu předchůdci dnešních bulvárních novinářů za třicetileté války, prý podle skutečné události kdesi v Čechách. Látka pak putovala v různých stratigrafických vrstvách německou, anglickou a polskou literaturou, kde se v XX. století vynořila v triviální verzi Rostworowského, až dospěla v esteticky náročný tvar v *Cizinci* francouzského existencialisty Alberta Camuse. Heroikomický miles gloriosus z antické populární komedie procházel po dvě tisíciletí různými literárními vrstvami celé Evropy, včetně těch nejvyšších i nejnižších, střídavě splýval s figurou počouchlého bergamského sluhu s nezbytným obuškem, až se u legendární katalogizátorky paní Frenzelové vynořil v hesle „Schelm, Picaro“: Dobrý voják Švejk a jeho alter ego Jaroslav Hašek by byli překvapeni, že se najednou ocitli v nejlepší literární společnosti po boku Gerharda Hauptmanna, Thomase Manna, Kiplinga, Céline, Brechta, Steinbecka a Caryho.⁸

В сборник по материалам конгресса *Česká slavistika 2008* Славомир Волльман направил работу о поиске всеобщей литературы в юго-восточном направлении. Здесь он снова оказался в своей стихии, ибо его компаративистский датчик показал переплетение культурных целых, кажущихся далекими друг от друга, и связал его с традиционным чешским проникновением на Балканы – экономическим, а также культурным. Свое исследование Волльман открыл показательными словами, в которых связал общие теоретические размышления с подготовкой нового выпуска научных работ *Slovanské literatury ve střední Evropě*. Одновременно с этим он показал, каково «особенное» (или, применяя сегодняшнее неблагозвучное клише, «сверх-стандартное») чешское отношение к Балканам, к этому самому «юго-восточному направлению», отношение, проистекающее издревле, от кирилло-мефодиевской миссии до освободительных войн, обновления славянских балканских государств в 19-м веке и чешской культурной помощи. В блестяще сформулированных выражениях С. Волльман, опираясь на реферат своего отца на пражском славистическом съезде в 1968 г., рассматривает целое Центральной Европы и переходит к Балканам как к самостоятельному объекту, имеющему свой смысл и свое историческое и современное обоснование: „Prokletí literární komparatistiky koncem 40. let jak známo zastavilo jakékoli další

⁸ Tamtéž, s. 227–228.

prověřování Tieghemova konceptu nadnárodního vztahového okruhu, zvláště i okruhu přesahujícího etnolingvistické hranice a motivovaného geokulturně. K tomu se ještě přidružila tzv. krize komparatistiky a frankocentrismu na Západě a samo o sobě také osudové rozdělení Evropy. Na východ od nesmyslné klikaté severojižní linie Kiel – Pasov – Terst byla rehabilitace komparatistiky vybojována až na IV. sjezdu slavistů v Moskvě a eo ipso především zásluhou slavistů. 1962 na tento výboj reagovali maďarští komparatisté svoláním mezinárodní konference za silné účasti představitelů AILC a v podmínkách bipolární Evropy se pokusili překonat izolovanost vlastní literatury návrhem koncepce východoevropské srovnávací literatury. Hlavním mluvčím tam byl Tibor Klaniczay, který bohužel přejímal důvody pro takové mezinárodní seskupení ze zastaralého a pochybeného spisu K. Dietericha z r. 1911, který zdůrazňoval odlišnost a podřadnost tzv. středověchodní Evropy v porovnání s vysokou západní kulturou. Tento staronový stereotyp se houzevnatě vynořuje dosud, aniž se klade otázka, že by vedle Ostmitteleuropa musela existovat nějaká Westmitteleuropa a rovněž asi Nord- a Südmitteleuropa. Skutečná nadnárodní specifika různých regionů a zón pak zastírá zpolitizování celé otázky a evropský jihovýchod, Balkán se vůbec ztrácí ze zorného pole literární komparatistiky, nebo se zahrnuje do regionální představy letteratura mitteleuropea oppure absburgica, která ani v nejmělejších variantách celý Balkán neobjímá, nemá potřebný časový rozsah a přiměřenou soudržnost. Byla totiž převážně anti-habsburská a to, co po ní kromě nostalgie zbylo, označují dnešní rakouští znalci literatury bývalé Podunajské monarchie (Simonek) jako Distanzierte Nähe. Za této nepřehledné situace, která ostatně trvá, se 1968 konal v Praze VI. MSS a došlo tam k jakémusi překvapení, které vyvolal Frank Wollman přednáškou *Generální literatura, její funkce světová a mezislovanská* a tezí, že na evropském kontinentě se rýsuje na jedné straně generální (rozuměj nadnárodní a interetnická) sovětská literatura s přesahem do Asie, na druhé straně atlantická, tj. západoevropská literatura s přesahem do Ameriky a mezi nimi región literatur středoevropských a balkánských, tedy středoevropsko-balkánská generální (obecná a společná) literatura. K této hypotéze se v diskusi a na improvizované tiskové konferenci odborníků připojili Krejčí, Brtáň, Sziklay, Wytrzens a někteří další komparatisté, zvl. maďarští, rumunští a ukrajinští, a také někteří folkloristé znali Murkových nálezů z putování za junáckou epikou až do smíšených oblastí Metochie, Hercegoviny a Černé Hory. Překvapení, o němž jsem mluvil, tkvělo v tom, že F. Wollman byl jako autor *Slovesnosti Slovanů* považován za slovanského integralistu a z německé strany za války dokonce udáván pro panslavismus. Překvapení bylo ovšem zdánlivé. Jeho strůjce se totiž jenom v duchu pražské komparatistické školy a ve stopách svého učitele Jiřího Polívky vrátil k svým začátkům v látkosloví, kde je zonální, interetnické východisko prioritou. Tak tomu bylo i v jeho habilitační práci *Vampyrické pověsti v oblasti středoevropské* a přistoupila k tomu jistě osobní zkušenost z účasti na Murkově putování na jihovýchod Jugoslávie a aktuální

hodnocení světového dění a jeho vyhlídek. Připomínám tuto událost z dějin komparatistiky nikoli proto, že ji vyvolal můj otec. Třicetčtyři let od jeho smrti je, myslím, dostatečný odstup, který člověku dovolí oddělovat vědecké otázky od osobních lidských motivací. Přehlížím-li dlouhé období v teorii a praxi srovnávacího bádání, připomínám tehdejší hypotézu středoevropsko-balkánské interetnické literární a kulturní souvislosti a komplexity proto, že ji dnes znovu považují za hodnou pozornosti. Současně však také upozorňuji, že na cestě k hlubšímu poznávání toho latentně, hypoteticky existujícího kulturního regionu nebo našeho úže středoevropského přesahu do jeho nitra narážíme na četné překážky už v samotné jazykové výstroji. Většinou neumíme ani maďarsky ani rumunsky ani albánsky. S odborníkem znalým turečtiny jsem se poprvé a naposled setkal koncem 50. let v osobě Gyuly Ortutaye. Proto také stěží pronikáme pod povrch obecně dostupných jídelních, společenských, rodinných a podobných zvyků, zvl. do sféry nepsaných, ale dodržovaných zákonů a kolektivních závazných způsobů chování a ke kritickému posuzování našich vlastních stereotypů a pseudomytů. Když maďarský historik Emil Niederhauser svého času uváděl jako specifické odlišnosti tradiční chov dobytka a zákon krevní msty, také na to pohlížel z příliš velké vzdálenosti. Co víme o ostatních nepsaných zákonech, které zřejmě fungují v některých menších či větších komunitách, např. o tamním smyslu pro čest, o duchovních tradicích, o antropologických zvláštностech atd.? Jenom si, prosím, netvrďme, že s tím vším nemáme nic společného, protože přece patříme k západu, sdílíme západní hodnoty a přejeme si být skutečnými Evropany v tomto smyslu.⁹

Размышления Волльмана – так же, как и раздумья его отца когда-то – нонконформистские и одновременно чисто компаративистские в смысле понимания славянского ареала как взаимопроникающего межэтнического пространства, и это касается и чешских взглядов на проблему юго-востока. Искусственная граница «Восток – Запад», к которой сегодня некоторые возвращаются и за которую хватаются, как за соломинку, не имеет культурной опоры, так же, как намеренное деление Балкан на западные и восточные или Центральной Европы – на центрально-восточную, и больше никакую. Коготь культурной взаимности и невзаимности объединяет и разрывает лицо Европы. Славяне, без сомнения, прочно занимают в ней свое место.

С точки зрения методологии Славомир Волльман был, в первую очередь, филологом, обладающим широким фольклористским и этнологическим, а также общекультурным и политическим кругозором и основывающим свой труд, прежде всего, на литературной интеркуррентности.

Этот комплексный взгляд отнюдь не безжизненный и выдохшийся, а насыщенный звуками и красками конкретных культурных проявлений; он так-

---

⁹ S. Wollman: Van Tieghem a ti druzi: hledání generální literatury směrem k jihovýchodu. Česká slavistika 2008. Eds Ivo Pospíšil, Miloš Zelenka. Česká asociace slavistů, Literárněvědná společnost, pobočka Praha, Academicus, Brno – Praha 2008, s. 332–334.

Приложение: Скончался славист и компаративист Славомир Волльман

же является тихим, но ярким доказательством принципиального, основополагающего значения чешской школы литературной компаративистики, т. к. она – в отличие от прочих – принесла общей компаративистике, т. е. не только славянской, выдающиеся методологические достижения, которые сегодня используют и другие, при этом никак не признавая заслуг компаративистской славистики. Впрочем, почему бы и нет, если против чешской школы литературной компаративистики выступают и некоторые исследователи славянских литератур. Истинной науке нет до этого дела. И уж тем более не мешает ей то, что у нас издаются книги о литературной компаративистике, в которых эта школа вообще не упоминается: ей-то, безусловно, такое игнорирование никак фатально не повредит.¹⁰

---

¹⁰ В некрологе используется материал юбилейной статьи автора Slavomír Wollman a slavistika dnes (Několik jubilejních poznámek k novější tvorbě). In: Kontexty literární vědy II. Literárněvědná společnost, o. s., OFTIS, Ústí nad Orlicí 2009, s. 11–17. ISBN 978-80-7405-066-4.

